

TEKNOLOGIA

Efizientziak gidatuta

DIANA FRANCO

Ikasle garaian erakutsi zidaten eragin-kortasun eta efizientzia hitzen atzean zegoen ezberdintasuna. Garai hartan efizientzia helburu bat iruditzen zitzaidan, gaur egun ez nago hain ziur. Eraldaketa digitalei esker lorturiko efizientziak onura asko ekarri dizkigu, behintzat arrakala digital handirik momentuz pairatzen ez dugunoi, nire kasuan, batez ere kudeaketan eremuan. Aurreko astean ordea, adimen artifizialaren eta efizientziaren inguruan pentsatzen aritu naiz, Hezkuntza Librezale taldeak duen Telegram talde irekian kide batek honako berria partekatu duenean: "Nvidiako zuzendari nagusiak dio haurrek ez luketela programatzen ikasi behar" (-LinuxParty). Hitz hauen atzean dagoen ideia da adimen artifizialak ahalmena duela denok sortzaile bihurtzeko eremu digitalean, eta beraz, jada ez dugula programatzen jakin beharrik, ordenagailu bidez marraztu beharrik, ordenagailu bidez bideoak editatu beharrik, idazten eta irakurtzen jakin beharrik?...

Batzuetan, horrelako baieztapenek larregi izutzen nautela uste dut. Baliteke, halako ideien atzean dauden pertsonak ez bilatzea erosotasunaren izenean gure munduarekiko eta bertan dauden teknologiekiko ulermenaren garrantzia albo batera utz dezagula, gure eragiteko aukerak murriztu ditzagula, eurak, teknologia garatzaile handiak, boterea batzen jarraitzeko bidean. Baliteke, oraingoan gure bizitzetan sartzeko beste Troia Zaldi bat lantzen ez egotea, orain pentsatu ere ezin ditugun negozio ereduak sortzeko bidean ez egotea, gure bizitza eta lanak, inoiz ondo ulertuko ez ditugun zergatiengatik, prekarizatzen diren bitartean. Beharbada, hobe nuke pentsatzea orain nire eskura ez dauden sorkuntza aukera berriak izango ditudala: adibidez deskribapen batekin sortu ahal izatea App bat, irudi bat, webgune bat, bideo-joko bat... Momentuz, bazterretik begiratzen dut, gertatzen ari dena eta horren onurak eta kalteak ondo ulertu barik. ●

NAZIOARTEA

Haiti Mad Max

AXIER LOPEZ

Haitiko lehen ministroak dimisioa eman du talde armatuen eta Haitiko armadaren eta Poliziaren arteko liskarren ondorioz. Gobernuaren aurkako talde armatu horiek herrialdeko zenbait zonalderen kontrola bereganatu dute. Ariel Henryk 2021ean hartu zuen kargua. AEBen babesa zuen Jovenel Moise presidente ultraneoliberal eta ultrakontserbadoreak izendatu zuen haren ondorengo, hain justu Kolonbiako paramilitar talde batek Moise hil baino bi egun lehenago. Henryk Puerto Ricotik eman du dimisioaren berri, eta gehitu du trantsizio kontseilua sortuko dela hauteskunde berriak bideratzeko.

Unicefeko zuzendari exekutibo Catherine Russellek esan du Haitiko egoera hamarkadetan ikusi den egoerarik okerrrena dela. "*Mad Max*-en eszena bat da ia", adierazi du 1979ko filma gogora ekarrita, zeinak indarkeria, eskasia eta estatuaren erabateko gabezia nagusi ziren gizarte distopikoa deskribatzen zuen.

Baina Haiti ez da fikziozko filma. Egungo egoera dramatikoak arrazoi oso errealek ditu, eta, batez ere, interes lurtarrak. "Taldea armatuen biolentzia" deiturikoa ez da egiazko arazo nagusia, funtziozko arazoa nazioarteko komunitatearen etengabeko interferentzian datza, zehazkiago, AEB, Frantzia eta Kanadarena", dio Vancouverreko Columbia Britainiarreko Unibertsitateko irakasle eta aktibista dekolonial Jemima Pierrek.

Haitin ez da hauteskunderik egin 2016tik, baina azken hauteskunde gardenak 1990eko presidentetzarako hauteskundeak izan ziren, Jean-Bertrand Aristide apaiz salestarra bote-

rera eraman zutenak. Krisi eta estatu kolpe batzuen ondoren, 2004an AEBek, Frantziak eta Kanadak bat egin eta Aristideren aurkako behin betiko kolpea babestu zuten. AEBetako Itsas Armadako soldatuek hegazkin batera igo zuten Aristide, bere segurtasunaz arduratzen ziren funtzionarioekin, emaztearekin eta laguntzaile batekin batera, eta Afrika Erdiko Errepublikara eraman zuten.

Haitik hemisferio osoko indize sozioekonomiko kaskarrenetako batzuei lotutako egitura-arazoak ditu: pobrezia, desberdintasunak, gosea, elikadura-segurtasun eza, prekarietatea, landa-exodoa eta gazteen exodoa. Amerikan eta munduan barrena sakanbanatutako diaspora handi bat eragin dute, besteak beste. Munduko lehen "errepublika beltza" jaio zenetik, Mendebaldeko potentzia kolonialen txotxongilo izan da, eta, hain zuzen ere, ustelkeria sistematiko horrek galarazten du irtenbide iraunkor posible oro.

Herrialdearen azken krisi handian, 2022ko irailaren amaieran, Haitiko 42 erakunde gutun irekia bidali zioten NBEko idazkari nagusiari eta, ondokoa esan zioten: "Zuk eta haitiarren borondatearen aurka zaudeten nazioarteko gainerako eragileek kosta ahala kosta lagundu nahi duzuen Ariel Henryk uko egin behar dio aginteari, ezinbestean. Gogoan izan beharko zenuke NBK azken hemezortzi urteetan (2004-2022) Haitin egindako misioek porrot ukalezina izan dutela. Egoera hobetzen lagundu beharrean, egoera okertu zuten guztiak". Bi urte pasa dira eta orduan esandakoa berretsi da. ●